

SLOVENSKI UČITELJ

Glasilo slovenskih
učiteljskih in kate-

krščanskih učiteljskih
društev.

Bogu srce
Mladini moč
Domovini zvestobo

Štev. 5.
Leto XVI.

Natisnila Katoliška tiskarna v Ljubljani.

Vsebina:

Šolski vrt. J. Grad. (Konec)	97
Disciplina v šoli. J. Mikš. (Konec.)	98
Kateheza o VIII. božji zapovedi. P. Regalat Čebulj	100
Prirodoslovje v ljudski šoli. —a—	106
Razvoj oskrbe slaboumnih. Anica Lebar. (Dalje.)	108
Katehetski vestnik: Katehetsko gibanje	111
Katehetske beležke	113
Zgledi, porabni pri katezezi	114
Učiteljski vestnik: Učiteljske vesti	115
Raznoterosti	118
Slovstvo in glasba	119

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 5 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 5 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema Uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Urednika: A. Čadež, katehet v Ljubljani; Fr. Jaklič, nadučitelj, drž. in dež. poslanec. Natisnila Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren Ivan Rakovec.

Slovenski Učitelj

Glasilo slovenskih krščanskih učiteljskih
in katehetskikh društev.

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slov. katehetov“.

Letnik XVI.

V Ljubljani, 15. maja 1915.

Štev. 5.

Šolski vrt.

J. Grad.

(Konec.)

Dosedaj sem govoril le o učitelju-vrtnarju. Še kratko besedo o učiteljici-vrtnarici. Tudi za učiteljico je delo na šolskem vrtu častno; osladi ji marsikatero uro grenkega življenja. Kjer ni učitelja-vrtnarja, je neobhodno potrebno, da prevzame v oskrbovanje tudi šolski vrt. Kako naj ga pa oskrbuje? Umevno je, da se od nje ne more toliko zahtevati, kakor od učitelja-vrtnarja. Zato naj bi pa vsa težja dela, n. pr. rigolanje, kopanje itd., izvršili pod njenim nadzorstvom učenci; ako so tudi ti prešibki, naj skrb za to prevzame krajni šolski svet.

Učiteljica, ki se uživi v svoj poklic, tudi šolskega vrta ne bo zanemarjala, marveč bo skušala po svoji moči zadostiti potrebam časa. Oskrbovala bo mali sadovnjak in gojila malo drevesnico. Glavno skrb bo pa posvečala na šolskem vrtu zelenjadarstvu in cvetličarstvu. Naše ženstvo ne zna ravnati z zelenjadjo; tu ima učiteljica najhvaležnejše polje za svoje delovanje; tu ima priliko, da pokaže svoje zmožnosti, svoje dobro srce in ljubezen do narave. Učenke naših ljudskih šol bi morale imeti na teden vsaj eno uro teoretičnega in eno uro praktičnega pouka v gospodinjstvu, in to vsaj od aprila dalje. Kako dobro in vzgojno bi vplivalo na naše gospodinje, ko bi jim učiteljice razdajale iz šolskega vrta raznih sadik! Koliko bi pridobile na ugledu, ko bi dekletom in učenkam delile cvetlice, ki bi z njimi krasile dosedaj po večini prazna okna. —

Zelenjad gojimo navadno za drevesci in cvetlice na rabati. Učiteljica pa, ki ne goji drevesnice, naj porabi ves prostor za zelenjad in cvetlice. Ako ne bo takoj uspeha, ne obupati! Poizkušajte, berite strokovne knjige, vprašajte za svet, pa bo šlo. Treba se je poučiti o dobroti semena, o času sejanja, o obdelovanju. Pri zelenjadarstvu je uprav pravilno obdelovanje vse. Zelo je priporočati učiteljicam, da napravijo gorko gredo in jo skrbno negujejo. Vsa dela na šolskem vrtu pa naj izvršujejo menjaje se dečki in deklice, in sicer težja dela in pa dela v drevesnici in v sadovnjaku dečki, dela pri zelenjadi in cvetlicah deklice. Prav tako naj se jim tudi izroče v oskrbo in nadzorstvo vse te naprave.

Na čuvstvovanje človeškega srca posebno dobro vplivajo cvetlice, zato naj jih goji učiteljica-vrtnarica z vso skrbjo. Nepotrebno pa je

trošiti denar za redke cvetlice, ki spadajo v razkošne umetniške vrtove. Zbirka vrtnic je lepa in poceni. Učenci bodo radi nakopali enoletnih šipkov in jih prinesli učiteljici. Te naj vsadi po vrtu in jih cepi — okulira, in v kratkem času bo šolski vrt odet v krasno cvetje. Naseje naj v gorško gredo cvetic, ki v kraju dobro uspevajo, in jih potem presadi na rabato okoli zelenjadi. Prav primerno je saditi na rabati večje cvetlice zadaj, manjše spredaj. Malo stroškov bo in malo truda, pa bo lep in gotov bo uspeh.

Gospodične tovarišice! Vzgojite naše deklice, te žive cvetke slovenske domovine tako, da bodo dobre gospodinje in hvaležno vam bo ljudstvo! Visoko vas bo spoštovalo in prištevalo vas bo med svoje največje dobrotnice!

Ob koncu naj še omenim, da najdemo določbe glede šolskih vrtov v raznih razpisih, posebno iz leta 1912. Izdelal se je tudi že končni statut za šolske vrtove, ki se nahaja zdaj pri ministrstvu in je upati, da bo kmalu rešen.

Tovariši! Tovarišice! Poučevati vas nisem imel namena, saj je marsikdo izmed vas boljši vrtnar od mene. A iskreno sem želel, da bi vas iznova navdušil za delo na šolskem vrtu in za gospodarsko vzgojo naše mladine. Kmetiški učitelji in učiteljice smo in kmetiško ljudstvo vzgajamo in učimo. O, pomagajmo temu trpinu tudi mi do srečnejše bodočnosti! Priljubimo mladini domačo zemljo, ki jo sedaj tako brezskrbno zapušča in odhaja v daljni, negotovi in nevarni svet.

Kličimo našemu naraščaju: »Ostanite na rodni zemlji, ki ima še dovolj moči, da nas preživi, ako bomo znali dvigniti zaklade, ki jih hrani v svojem krilu! Rodne grude se oklepajmo z vso ljubeznijo, pa nam zasijejo srečnejši časi!

Disciplina v šoli.

J. Mikš.

(Konec.)

D. Zunanji pripomočki discipline.

1. Oko . . . Voznik ustrahuje konja z vajeti, učitelj mora vladati šolo s svojim očesom. Učitelj, ki ne vidi in ne sliši, ni za šolo. Kjer oko ne vlada, zavlada kmalu šiba, a ta vlada ni najboljše.

2. Stoj večinoma spredaj pred učenci . . .! Ako preveč hodiš po šoli, s tem begaš in motiš učence, in tvoje oko ne pregleda vse šole.

3. Govori počasi, razločno, a ne preveč glasno! S preglasnim govorjenjem brez potrebe utrujaš sebe. Če učitelj kriči, govore navadno otroci tiho; če učitelj preveliko govori, govore otroci malo, kadar so vprašani. Ako na prižnici med pridigo ponehavaš, zbujaš s tem močno pozornost; delaj pravitako tudi v šoli, posebno pri začetnikih.

4. Vprašanje stavi za vso šolo, potem pokliči enega učenca. Odgovarja naj eden.

5. Po vrsti ne vprašuj učencev, razen morda pri ponavljanju; ne vprašuj samo tistih, ki dvignejo roko, ampak tudi tiste, ki se ne oglašajo prostovoljno. Ko proučiš en oddelek, ga ponovi in tedaj naj bo vprašana cela šola.

6. Bolje da nadzoruješ, kakor pa da bi moral kaznovati... Več ko je kazni v šoli, slabša je šola in slabši učitelj. V začetku leta zastavi strogo!

7. Ostani miren, potrpežljiv, če otroci ne znajo, ali če so neubogljivi. Z ropotanjem si ne boš nič izboljšal. Dr. Kellner pravi: »Kadar kaznuješ, skušaj ostati tak, da se ne bi prestrašil, če bi takrat stopil tvoj predstojnik v šolo, ali če bi se pogledal v ogledalo.« Neki star spoštovan učitelj mi je rekel, da je zmeraj molil za potrpežljivost, ko je šel mimo cerkve v šolo.

8. Zavedaj se, da je prav in pravično kaznovati težka stvar. Kazen ima uspeh le tedaj, če presune srce. Pomenljiv je izrek dr. Foersterjev: »Man muß Kräfte wecken, nicht Kräfte töten«. Vsak slučaj kazni presodi mirno, da boš vedel, kako boš govoril in kaj boš storil.

9. Šola naj bo vesela... Sailer pravi: »Če pridem vesel v šolo, potem so otroci angeli in vse gre krasno.«

10. Ne pozabi, da ima duhovnik na razpolago najuspešnejše vzgojno sredstvo — s v. z a k r a m e n t e. Marsikaj boš rešil v spovednici, česar ne moreš rešiti v šoli.

11. Kaj pa šiba v šoli?

Večji ko je učenec, manj umestna je telesna kazen; več doseže brezovka pri manjših otrocih, pri katerih še ne deluje pamet, ampak počutnost. Učitelj na kmetih težko pogrša telesno kazen. Kmetiški otrok doma navadno ne pozna druge kazni kakor šibo, zato se mu v primeri s šibo zdi vsaka druga kazen malenkostna. Otroku pa meri velikost greha po tem, koliko je bil kregan ali tepen. Vkljub temu, da je šiba včasih potrebna, ni gotovo, da je umestna v šoli: dolžnost in pravico telesno kaznovati otroka imajo pravzaprav starši. Če bi se šibi zagotovilo postavno mesto v šoli, bi bilo morda zlo še večje. To vemo, da prikrito se rabi šiba tudi zdaj, pa bolj previdno, ker visi vedno Damoklejev meč nad učiteljem. Dr. Foerster se prizna kot radikalnega nasprotnika telesne kazni, češ, da šiba ponižuje moralno učitelja in učenca: živina se tepe, človek pa ne.¹ Morda živi mož preveč pod vplivom svoje skušnje; sam namreč pripoveduje, da se je na gimnaziji v Berlinu celo v višjih razredih pretevalo. Z gnjevom imenuje Nemčijo »ein klassisches Prügelland«. Dr. Kellner meni: »Če sme biti šiba v šoli, s tem ni rečeno, da mora biti. Je čudno, da vlada v tem pogledu tolik razloček med Avstrijo in Nemčijo: Pri nas že toliko let nimamo šibe, zahtevajo jo pa edino — v Nemčiji. Toda oznanja se že geslo: Šiba iz šole!

Ob zadnjem katehetskem tečaju na Dunaju je več katehetov bilo mnenja, da duhovnik telesno ne kaznuje.

¹ Dr. Foerster se sklicuje govoreč o telesni kazni na Cavourjev izrek: »Mit dem Belagerungszustand kann jeder Esel regieren.«

12. Končno omenjamo še eno važno sredstvo discipline, to je — temeljita priprava za šolo.

Overberg, ki se je do visoke starosti po 1½ ure na dan pripravljajl za šolo, je rekel, da mora biti priprava dvojna: priprava srca in priprava uma. Srce se pripravi z dobrim namenom in molitvijo, katero imenuje »das beste Rüstzeug«. Kar se uma tiče, se je pripravljajl po nastopnih vprašanjih:

1. Kaj hočem danes učiti?
2. Ali razumem tudi sam, kar hočem učiti?
3. Kako bom to učencem najbolje povedal?
4. Kako bom učence prepričal, da je res, kar jim pravim?
5. Katere nauke moram učencem povedati?
6. Kako se prepričam, da so me razumeli?

Če bi se tudi po vseh teh točkah ne pripravljajli, vsaj nekaj priprave je potreba. Kolikokrat je katehet čmeren, ker se lovi in ne ve, kje prav začeti, kje prav nehati. Pri tem se veliko časa izgubi, pa tudi pozornosti pri učencih ni mogoče vzdržati, če se slabo razlagaj.

Koristno je, da se dnevnik spiše pred šolo ali pa še prejšnji večer, kakor delajjo novejši učiteljji.

Končamo. Pamet sama pravi, da sloni ves pouk, posebno pa vzgojaj, na disciplini. Če bi to duhovnik preziral, ignoriral bi zahteve zdravega razuma kakor tudi osnovne principe katoliške vere, ki je vera — discipline.

Disciplina v šoli je torej nujno potrebna; ne podaj se pa duhovniku disciplina drakonična, marveč očetovska.

Kateheza o VIII. božji zapovedi.

(Za srednjo skupino.)

P. Regalat Čebulj.

Uvod in smoter. Ali veste, kako se glasi osma božjaj zapoved?... V tej-le zapovedi nam Bog najprej ukazuje, da naj vedno govorimo in ljubimo resnico, da naj bomo resnicoljubni. S to zapovedjo hoče ljubij Bog varovati našo čast in dobro ime bližnjega.

Kako lepoj je, če človek vedno in povsod govori le to, kar je res, nikdar pa ne kaj takega, s čimer bi škodoval bližnjemu na dobrem imenu! Bog ga ljubij in spoštujejo ga dobrij ljudje.

Kaj-ne, tudi vi bi bili radi taki? Brez dvoma. Zato pa hočemo pogledati, katerij so grehij zoper osmo božjaj zapoved, da se jih bomo mogli ogibati; kajti ti grehij žalijjo resnicoljubnost in kradejo bližnjemu dobro ime. Za zgled vam bom povedal najprej nekoliko iz življenjaj egiptovskega Jožefa.

Podavanje. Očak Jakob je imel dvanajst sinov. Najboljšij med njimij je bil Jožef. Oče mu je dal napraviti pisano suktnjo. Zato so mu bili bratje nevoščljivij. Nekega dne so storilij bratje veliko pregreho. Jožef jih zatožij očetu, da bi se vbodoče poboljšalij. Zdaj so ga začelij še

bolj sovražiti. Nekoč so odšli bratje s čedami daleč od doma. Oče reče Jožefu: »Idi in poglej, če je vse prav pri tvojih bratih!« Jožef odide. Ko ga bratje ugledajo, reko: »Ubijmo ga, in porečemo, da ga je huda zver požrla.« Ruben, najstarejši brat, pa reče: »Rajši ga vrzite v ta vodnjak!« Ko pride Jožef k bratom, mu takoj slečejo pisano suknjo in ga vržejo v suh vodnjak.

Nato pridejo tuji kupci, ki potujejo v Egipet. Tedaj bratje sklenejo Jožefa prodati. Potegnejo ga iz vodnjaka ter ga prodajo kupcem. Potem zakoljejo kozliča in pomočijo Jožefovo suknjo v njegovo kri. Okrvavljeno suknjo pošljejo očetu, rekoč: »To suknjo smo našli; poglej, ali je suknja tvojega sina, ali ne?« Oče spozna oblačilo in zakliče: »Suknja mojega sina je; huda zver je požrla Jožefa!« V veliki bridkosti je oče milo jokal po Jožefu. Prišli pa so vsi njegovi sinovi, da bi polajšali očetu žalost. Toda ni se dal potolažiti.

Kupci so pripeljali Jožefa v Egipet. Prodali so ga bogatemu možu Putifarju. Bog pa je bil z Jožefom. Vse se mu je posrečilo, kar je delal. Zato ga je Putifar postavil za oskrbnika svoje hiše.

Putifarjeva žena pa je hotela zapeljati Jožefa v grd greh. Toda Jožef ni grešil. Zato se je žena ujezila. Sklicala je vse ljudi svoje hiše ter jim je rekla: »Glejte, kako hudobnega človeka je moj mož pripeljal v hišo! Prišel je k meni in mi je hotel hudo storiti.« Tudi možu je tožila: »Jožef me je hotel zapeljati v greh!« Putifar je verjel svoji ženi in zapovedal, naj vržejo Jožefa v ječo. (Se ponovi!)

Razlaga. 1. Grehi zoper resnicoljubnost.

a) Laž. Bratje so Jožefa prodali. Njegovo okrvavljeno suknjo so pa poslali očetu, rekoč: »To suknjo smo našli; poglej, ali je suknja tvojega sina, ali ne?« So-li bratje res tako govorili, kakor so mislili?... Ali so tudi vedeli, da govore drugače, kakor mislijo?... Govorili so torej vedoma drugače, kakor so mislili. Kdor pa vedoma drugače govori kakor misli, laže. Kdo laže?...

Na tablo: a) Laže — vedoma drugače govori, kakor misli.

Deček misli, da je star deset let. Součenec ga vpraša: »Koliko si star?« Le-ta odgovori: »Deset let.« Doma pa dečku povedo, da mu je že enajst let. Ali je deček lagal?... Ker ni nalašč napačno povedal, se je le motil. Kdor se pa samo moti, ne laže.

b) Krivo pričevanje. Slišali ste že, da so tega ali onega klicali k sodišču. Tam mora povedati, kar ve o zatožencu. Pravimo: Šel je pričat, ali šel je za pričo. — Kako imenujemo take ljudi?... Kar priče pred sodiščem povedo, imenujemo pričevanje. V osmi božji zapovedi ukazuje Bog, da moramo pričati samo o tem, kar je res; Bog varuj, da bi kdo drugače govoril! Zgodi se pa, da priča pred sodiščem tako-le govori: »Videl sem, da je zatoženec mojemu sosedu ukradel denar.« V resnici tega ni videl. Le zato je tako povedal ali izjavil, ker obtoženca sovraži. Ali je govoril resnico?... Ali se je samo zmotil?... Pred kom je vedoma govoril neresnico?... Mesto da bi rekli, pred

sodiščem, tudi lahko pravimo, pred sodnijsko gosposko. Kdor torej pred sodnijsko gosposko ali tudi pred katerokoli gosposko, duhovsko ali deželsko, vedoma izjavi ali izpove kot resnico, kar ni res, krivo priča.

Kdo krivo priča? . . .

Na tablo: b) Krivo priča — pred gosposko govori neresnico.

c) Hlimba. Oče Jakob je po Jožefu milo jokal. Prišli pa so vsi sinovi in so ga tolažili: »Ljubi oče,« tako so najbrž govorili, »tudi nam je močno hudo, ker vas je zadela taka nesreča. Kako se nam smili ubogi Jožef! Vendar nikar tako ne žalujte. Saj imate še nas, ki vas presrčno ljubimo.« I. — Kaj praviš, ali so bili bratje res tako žalostni? . . . Ali so res očeta in Jožefa tako iskreno ljubili? . . . Ako bi bili taki, kakršne so se kazali, bi ne bili brata prodali. S svojim obnašanjem so hoteli očeta le premotiti, da bi jih imel za boljše, kakor so bili v resnici. Mi pravimo, bratje so se pred očetom hlinili, so se v obnašanju lagali. Kdor se namreč dela boljšega in pobožnejšega, kakor je v resnici, se hlina. Kdo se hlina? . . .

Na tablo: c) Hlini se — boljšega se kaže.

Kdo greši zoper resnicoljubnost? Zoper resnicoljubnost greši, kdor se hlina. (Se ponovi!)

2. Grehi zoper bližnjega čast in dobro ime.

Zdaj še poiščimo grehe, ki škodujejo bližnjemu na časti in dobrem imenu.

Ako ljudje o nas dobro mislijo in govore, pravimo, da imamo dobro ime, da smo na dobrem glasu, v časti. Ako o nas slabo mislijo in govore, imamo slabo ime, potem pri ljudeh nimamo dobrega imena. Zgodi se, da kdo po lastni krivdi izgubi dobro ime. Morebiti kdo ve, kako? . . . Kaj-ne, z grdim življenjem? Zopet drugemu ljudje vzamejo dobro ime. Povedati vam hočem, kako se to godi.

a) Obrekovanje. Jožef je tudi v Egiptu lepo živel. Putifarjeva žena ga je pa hotela zapeljati v grd greh. Ali je Jožef grešil? . . . Ne. Zato se je pa žena razjezila. Kaj je pravila svojim ljudem? . . . Kako je možu Jožefa tožila? . . . Ali je Jožef res tako napako ali pregreho storil? . . . Hudobna ženska si je to le izmislila. Izmišljeno napako ali pregreho je pripovedovala ljudem. Zato domači Jožefa niso več tako spoštovali. Putifar, ki je do zdaj Jožefa ljubil, je ženi verjel. Kaj je žena s tem Jožefu vzela? . . . Da, dobro ime, škodovala mu je na dobrem imenu, in sicer z obrekovanjem. — Z obrekovanjem greši, kdor pripoveduje o bližnjem izmišljene napake . . . Kdo greši z obrekovanjem? . . .

Učenec se je v šoli enkrat zlagal. Njegov tovariš pa okoli pripoveduje: »Ta-le učenec v šoli zmeraj laže!« Ali je to res? . . . Enkrat je naredil to napako. Tovariš je pa resnično napako povečal, češ, da součenec vedno laže. Tudi ta greši z obrekovanjem, ker resnično napako povečuje. Zakaj je učenec grešil z obrekovanjem? . . . Z obrekovanjem greši, kdor pripoveduje o bližnjem izmišljene napake ali povečuje njegove resnične napake. (Se ponovi!)

Na tablo: a) Obrekuje — napake izmisli, poveča.

b) Opravljanje. Kaj pa, ali smemo drugim odkriti ali razodeti napake, ki jih je bližnji res storil? Ne vselej!

Jožefovi bratje so nekega dne storili veliko pregreho. Zdaj si pa mislimo, da bi bil Jožef to resnično hudobijo okoli pripovedoval, morebiti sosedovim ali drugim ljudem. Ali bi bil Jožef lagal? ... Zakaj ne? ... Vendar Jožef ne bi bil storil prav. Napaka bratov ljudem ni bila znana. Tudi ni bilo potrebno, da bi Jožef pregreho bratov tujim ljudem razodel. Ako bi bil to vendarle storil, bi grešil z opravljanjem. Z opravljanjem namreč greši, kdor brez potrebe ali brez vzroka razodeva resnične in skrivne, še neznane napake bližnjega. To pa Bog prepoveduje, ker opravljivec škoduje bližnjemu na časti in dobrem imenu. Kdo greši z opravljanjem? ... Koga opravljivec oškoduje? ... Na čem bližnjemu škoduje? ...

Na tablo: b) Opravlja — razodeva skrivne napake brez vzroka.

Sicer vemo, da Jožef, ki je svoje brate ljubil, storjene pregrehe ni okoli pravil. Enemu je pa vendarle razodel. Komu? ... Zakaj je to očetu povedal? ... Je li grešil? ... Ker je brate očetu zatožil iz ljubezni, iz tega namena, da bi jih oče pokaral, da bi se poboljšali, ni grešil. Še celo moral je to storiti. Le tako je bilo očetu mogoče sinove posvariti, da tega ne smejo storiti nikdar več. Napake bližnjega smemo in celo moramo razodeti tedaj, kadar je to potrebno, da se grešnik poboljša. (Se ponovi!)

To naj si zapomnijo posebno tisti, ki doma in v šoli tako radi tožijo. Ako je kdo domačih kradel, preklinjal, grdo govoril ali še kaj hujšega storil, ga najprej posvari. Če se ne poboljša, povej staršem. Ako je kaj takega naredil součenec, morebiti na poti, v šoli ali v cerkvi, ga opomni, da tega ne sme nikdar več storiti. Če se za tvoje besede ne zmeni, ga zatoži katehetu ali učitelju. Drugače molči! Ne toži pa iz škodoželjnosti, ampak zato, da bi se porednež poboljšal.

c) Predrzna sodba.¹ Jožef je bil kakih deset let v Putifarjevi hiši. Bil je vedno priden in pošten. Nihče ni zapazil na njem kakšne napake. Tudi Putifarju je bilo znano, kako lepo je Jožef živel. Sam je dejal, da mu je Bog pomnožil premoženje zavoljo Jožefovega nedolžnega življenja. Ko pa žena obdolži Jožefa hude pregrehe, ji je brž verjel, ne da bi kaj preiskoval. Imel je Jožefa za ničvrednega človeka, ki ga je treba strogo kaznovati. — Ali je smel Putifar o Jožefu tako soditi? ... Zakaj je tako sodil? ... Ali je bilo dovolj, da je samo ženo poslušal? ... Moral bi še nadalje popraševati, koliko je na tem resnice. Toda tega ni storil. Zato ni imel dovolj vzroka, o Jožefu tako soditi ali mu tako hudobijo prisojati kot gotovo. Zato je tudi Putifar grešil zoper Jožefovo čast in dobro ime, in sicer s predrzno sodbo. — S predrzno sodbo greši, kdor bližnjemu kaj hudega brez zadostnega vzroka prisoja kot gotovo in resnično. Kdo greši s predrzno sodbo? ...

¹ O krivem natolcevanju v IV. razredu še ne kaže veliko govoriti. Morda se mimogrede omeni kaka primera iz družinskega življenja.

Na tablo: d) Predrzno sodi — brez vzroka prisodi hudo kot gotovo. Marsikateri učenec podobno dela. Nekdo mu je odnesel svinčnik. Ker je bilo več tovarišev v njegovi bližini, obdolži kar prvega, dasi nima nobenega pravega vzroka za to. — Ali je pravično ravnal? . . . S čim je torej grešil? . . .

(Se ponove grehi zoper čast in dobro ime bližnjega.)

3. Veliko hudo ali zlo razloženih grehov.

Upam, da zdaj veste, kdo greši zoper osmo božjo zapoved. Katekizem našteva še nekatere druge napake; a za zdaj naj vam zado-
stuje to, kar sem povedal. Oglejmo si še grdobijo grehov zoper osmo zapoved.

a) I . . . Kaj meniš, ali je bilo Bogu všeč Jožefovih bratov govorjenje in obnašanje pred očetom? . . . Gotovo ne; saj je Bogu vsaka laž in hinavščina zoprna. Sv. pismo pravi: »Lažnive ustnice so Gospodu gnusoba.« (Pregov. 12, 22.) Gnusobo imenujemo to, kar je prav grdo in se nam studi. Mislite si, nekdo ima vse krastave in razpokane ustnice, ki iz njih teče gnoj in kri. Kaj ne, kako se vam to studi? Še vse bolj se studijo Bogu ustnice, ki laž govore. Zato Bog laž in hinavščino močno sovraži. Kaj so Bogu lažnive ustnice? . . . Kdo laž in hinavščino sovraži? . . .

Ali je morda dopadlo Bogu, da so Putifar, njegova žena in posli škodovali Jožefu na dobrem imenu? . . . Ako je Bogu zoprna navadna laž, kako šele sovraži obrekovanje, opravljanje, pa tudi predrzno sodbo. Saj se s temi grehi ukrade bližnjemu dobro ime, ki je več vredno kakor zlato in srebro ter se silno težko povrne. Že pregovor pravi: »Boljši dober glas, kot srebrn pas.«

Povedati vam še moram, kdaj so grehi zoper osmo božjo zapoved samo mali, kdaj pa smrtni grehi.

Navadno je laž samo mali greh. Smrtni greh je le tedaj, kadar se bližnjemu ž njo hudo škoduje. Otroške laži so večinoma le mali grehi; vendar so Bogu zoprne. Kakšen greh je navadno laž? . . . Kdaj je laž smrtni greh? . . .

O grehah, ki škodujejo dobremu imenu bližnjega, si pa to-le zapomnite: Kdor bližnjemu z obrekovanjem ali pa s predrzno sodbo na njegovi časti zelo škoduje, smrtno greši. Kdor se pa pregreši zoper bližnjega dobro ime le v mali reči, naredi samo mali greh. Tudi z opravljanjem lahko smrtno greši, ako raznaša kakšno večjo in skrivno, še neznano napako zlasti tistih, katerim je dolžan posebno spoštovanje in ljubezen; n. pr. napako staršev, predstojnikov. Kdaj je obrekovanje, predrzna sodba smrtni greh? . . . Kdaj je opravljanje smrtni greh? . . .

b) Blizu štiri leta pozneje je prišla na dan Jožefova nedolžnost. Kaj neki so si zdaj mislili ljudje o grdem obrekovanju Putifarjeve žene? Gotovo se je Putifar sramoval, da je Jožefa tako predrzno sodil in obsodil. Pozneje so prišli v Egipet Jožefovi bratje, ki se jim je dal spoznati. Doma so morali povedati, da Jožef še živi. O, kako hudo jim je

bilo priznati, da so brata v Egipt prodali! Le težko so povedali, da so očeta tako grdo nalagali. Kako je dobrega očeta vse to bolelo!

Ljudje sčasoma le zvedo, da ta ali oni laže. Ali morejo starši lažnivega otroka še tako ljubiti, kakor so ga radi imeli poprej? . . . Ali mu more učitelj še zaupati? . . . Ga bodo njegovi součenci še spoštovali? . . . Lažnivec polagoma zapravi ljubezen, zaupanje in spoštovanje ljudi.

c) Jožefovi bratje niso bili kar nič plemeniti, ker so ubogemu očetu tako grdo lagali. Tudi Putifarjeva žena je imela pokvarjeno srce, ker je nedolžnega Jožefa tako ostudno obrekla. Še moža je zavedla, da je storil Jožefu tako veliko krivico.

Kakšen greh je navadno laž? . . . Naj je laž tudi le mali greh, je vendar vselej grd madež za dušo. Kakšen greh pa naredi, kdor bližnjemu na dobrem imenu zelo škoduje? . . . Ako že majhna laž dušo pogrdi, kako jo še-le oskruni obrekovanje, pa tudi opravljanje in predrzna sodba. Če hočete, da bo vaša duša lepa, varujte se vsake laži in nikdar ne jemljite drugim dobrega imena.

Ti-le grehi, in že mali, odpirajo vrata tudi drugim grehom ter so polni nevarnosti za smrtne grehe. Najbrž bo lažniv otrok kmalu tudi kradel in goljufal. Komu je znan zato primeren pregovor? . . . Sčasoma bo tak lažnivec kaj lahko popolnoma pokvarjen. Gotovo se vsega tega bojite. Katerih grehov se morate zato še posebno varovati? . . .

Zdaj ponovimo, kar smo se danes naučili! Kako se glasi osma božja zapoved? . . . Katere grehe Bog v osmi božji zapovedi prepoveduje? . . . Kdo laže? . . . Kdo krivo priča? . . . Kdo se hlini? . . . Kdo obrekuje? . . . Kdo opravlja? . . . Kdaj se mora napaka bližnjega drugim povedati? . . . Kdo predrzno sodi? . . . Kakšen greh je navadno laž? . . . Kdaj je laž smrtni greh? . . . Kako greši, kdor zelo škoduje bližnjemu na dobrem imenu? . . .

Uporaba. Zdaj naj pa vsak trdno sklene: »Nikdar nočem lagati ne o sebi, ne o bližnjem!« Kadar vam bo težko, izpolniti storjeni sklep, tako-le mislite: »Vsako sveto obhajilo moj jezik posvečuje. Zato ga ne smem oskruniti z lažjo in govorjenjem zoper bližnjega čast.« Prosite tudi Jezusa, kadar v sveti hostiji v vašem srcu počiva: »Pomagaj mi, da bom bližnjega ljubil in da mu ne bom nikdar škodoval s svojim govorjenjem!«

Tako se boste obvarovali mnogih grehov in vaše življenje bo vedno lepše. Spoštovali in cenili vas bodo pošteni ljudje. Najbolj vas bo pa ljubil in blagoslavljal dobri Bog, ki je večna resnica in ljubezen.

Lekcija: vpr. 388, 389, 390, 391, 392, 393 (1.; 2. z obrekovanjem in opravljanjem.)

Po pomenu: 395, 396, 397, 398. —

Prirodoslovje v ljudski šoli

s posebnim ozirom na nižjo stopnjo.

— a —

Po učnem načrtu pričnemo s poukom v realijah 3. šolsko leto, Izmed realij je pa — kakor znano — prirodoslovje za otroke najtežje, ker zahteva največ razumnosti.

Učitelj mora tedaj pri tem pouku veliko pozornosti posvetiti posebno metodi. Zlasti mora paziti na sledeče:

1. Učitelj sam mora tvarino dobro umeti, zato se pa tudi na pouk vestno pripraviti. Posebno primerna za to je Schreinerjeva »Fizika«, ki jo je izdala Družba sv. Mohorja.

2. Pouk se mora vedno naslanjati na lahko umljive poizkuse (eksperimente). O tem se je oče fizikalne metode, sloveči Crüger, prav primerno izrazil: »Zgodovina fizike je njena metoda«. Ljudsko-šolski učitelj mora skušati z najenostavnejšimi sredstvi doseči prav dobre uspehe. Pri vsaki naravni prikazni se mora znati odgovoriti na vprašanja: Kaj? Kako? Zakaj? — Pouk mora biti vedno umevanju učencev primeren. Učenci se opozore na to, kar so že sami videli, potem se jim pa to še s priprostimi eksperimenti razloži. Dalje jih je opomniti na podobne naravne prikazni, ki jih je treba natančneje pojasniti. Najboljša učna oblika je pri tem heuristična. Učitelj ponovi s primernimi vprašanji že znano ter poglobi znanje s kratkimi dostavki. Učitelj naj tudi vsak eksperiment prej zase poskusi. Dobro je tudi aparate na kratko opisati, na višji stopnji pa tudi shematično (pregledno) narisati.

3. Pouk v prirodoslovju bodi praktičen: naslanja naj se zlasti na kmetijstvo, obrt, gospodinjstvo in zdravstvo.

4. Pouk naj bo vedno koncentričen, zlasti se je treba ozirati na jezikovne vaje. V ljudski šoli se to zahteva sploh pri vseh predmetih. Učitelj sam naj pazi na pravilni govor, zahteva naj pa tudi od učencev jezikovno pravilne odgovore. Priporočajo se tudi kratki pismeni sestavki o predelani tvarini. Na nižji stopnji se izvrše taki sestavki na šolski tabli s pomočjo učiteljevo. Pozneje zadostuje kratka dispozicija s primernimi vprašanji ali vodilnimi besedami.

Prirodoslovni pouk naj se pa združi tudi z drugimi predmeti tako n. pr. pri mehaniki z računstvom.

5. Pri vseh predmetih se je treba ozirati na vzgojne momente; prav tako tudi pri prirodoslovnem pouku. Uprav pri opazovanju prirode in njenih zakonov se učitelju čestokrat nudi prilika opozoriti otroka na vsemogočnost in vsemodrost božjega Stvarnika. Tudi primerne kratke povesti vplivajo zelo vzgojno, tako n. pr. ako povemo pri razlagi vetrov kak mičen dogodek na viharnem morju.

6. Obdelana tvarina se mora pridno ponavljati. Že stari Rimljani so učili »Repetitio est mater studiorum«. V nižjih razredih

si mora učitelj sploh prizadevati, da se otroci s pridnim ponavljanjem karmoč veliko že v šoli nauče. Pri pouku naj ga vodijo vedno pravila »Malo, pa dobro« in »Ne hiti preveč!«

Oglejmo si sedaj nekoliko natančneje po gornjih načelih prirodoslovno tvarino, ki se nahaja v »Drugem berilu«, katero rabimo v 3. šolskem letu. Tu najdemo sestavke: 138. Voda, 139. Hlapenje, 140. Megla in oblak, 141. Dež in toča, 142. Sneg, 143. Rosa in slana, 144. Zrak, 145. Veter.

Voda. Tu se mora omeniti, da je voda tudi telo, in sicer kapljivo telo (tekočina), ki nima lastne oblike, ampak se prilagodi vedno obliki posode. Učenci imenujejo še druge tekočine. Učitelj dalje omeni, da imamo tudi trdna telesa z lastno obliko, n. pr. kamen, les, železo. Poznamo pa še plinasta telesa, katera se na vse strani raztezajo, n. pr. hlap ali para, zrak, svetilni plin. Vodo poznamo tudi kot trdno (led) in plinasto telo (para). Tukaj vpliva toplota na obliko telesa; mraz napravi iz vode trdno telo, vročina pa plinasto telo. — Kemične sestavine vode pa na tej stopinji še ne obravnavamo.

Hlapenje. Ker iz hlapenja izvirajo megle in oblaki, rosa, slana in dež, hočemo to nekoliko obširneje obravnavati.

Mokra šolska tabla, ki postane v kratkem času suha, ali mokra cesta, mokro perilo, ki se posuši, nam kaže, da je voda svojo obliko izpremenila v plinasto; mi pravimo: voda je izhlapela. Ako pustimo vodo v kozarcu nekoliko dni, bomo opazili, da jo je vedno manj; izhlapela je, t. j. dvignila se je v zrak v prav drobnih delcih, ki jih nič več ne vidimo. Še hitreje pa izhlapeva vrela voda; takrat pa zapazimo hlap ali paro, ki se vzdiguje iz lonca kvišku. Toplota tedaj pospešuje hlapenje. To nam tudi potrjuje poizkus z dvema krožnikoma, napolnjenima z vodo. Ako postavimo enega na solnce (ali pozimi na toplo peč), drugega pa v senco, bomo kmalu opazili, da voda v krožniku, ki je na solncu, veliko hitreje izhlapeva. Pa tudi veter pospešuje hlapenje. Mokra cesta ali perilo se veliko hitreje posuši, če je vetrovno. Veter namreč odganja zrak, ki se nad mokro rečjo napolni hlapov, in na njegovo mesto stopi zrak, ki še nima toliko hlapov ter se jih lahko zopet navzame.

Ako vlijemo vodo na krožnik in v kupico, zapazimo, da voda na krožniku hitreje izhlapeva. Hlapenje je torej odvisno tudi od večjega površja. Zato tudi perilo kolikor mogoče široko razpremo.

Nekatere tekočine pa še hitreje izhlape kakor voda, n. pr. špirit, bencin.

Ker toplota pospešuje hlapenje, zato tudi v poletni vročini hitreje usahnejo studenci in potoki. V pokriti posodi voda tako hitro ne izhlapi. Zakaj? Vodo izhlapevajo tudi ljudje in živali, kar zapazimo na motnih šipah v sobi.

Opazovane izkušnje uporabljamo večkrat v življenju, n. pr.: Da se pomita tla v sobi hitreje posuše, odpremo duri in okna, včasih pa še

v peči zakurimo. Črnilo dobro zamašimo in ga postavimo na hladen kraj. Da se nam kruh prehitro ne posuši, ga zavijemo v kruhavnico. — Kaj napravimo, da se nam mokre kopalne hlačiice hitro posuše?

(Pismena ponovitev glavnih misli v kratkih stavkih utrdi tvarino v spominu!)

Pri vreli vodi opazujemo paro, ki nas spominja na meglo. Kako megla nastane, čitamo v berilu str. 110. Visoko meglo imenujemo oblak. Iz oblakov pride dež. Kako se to napravi, beremo na str. 111. Kadar zmrznejo v oblaku vodni hlapovi, nastane toča, pozimi pa sneg. Toča je navadno združena z gromom, ki ga povzročuje elektrika. O elektriki se pa uče učenci šele na višji stopinji. Postanek rose in slane je prav dobro opisan v berilu str. 112. Ledene cvetice na šipah pozimi niso nič drugega kakor zmrznjena rosa. Postanek rose tudi vidimo, če nad gorečo svečo držimo poveznjen kozarec. Steklo postane motno.

Zrak. Da je zrak tudi telo, se prepričamo, če hitro z roko mah-nemo blizu ušesa ali pa če poveznjeno kupico potisnemo v vodo. Kupica se ne napolni z vodo, ker se zrak ne more umakniti, pač pa se neko-like stisne in tako pride nekoliko vode v kupico. Več o zraku beremo na str. 114. Da je zrak mešanica iz dveh plinov, to se pa pove učencem šele na višji stopnji.

Veter. Kako nastane veter, pojasnimo učencem najlaže, ako pri odprtih durih držimo gorečo svečo. Plamen sveče se nagne, kajti notranji topli zrak in zunanji mrzli napravita prepih, katerega v prosti naravi veter imenujemo. Da se topli zrak raztegne, mrzli pa skrči, dokažemo lahko učencem s tesno zavezanim mehurjem, ki ga položimo na toplo peč. Mehur se v kratkem napihne; ako ga potem položimo na okno, se zopet skrči.

Več o vetru najdemo v »Drugem berilu« na str. 115.

Razvoj oskrbe slaboumnih.

Anica Lebar.

(Dalje.)

Pri nas v Avstriji je do zadnjih časov slonela oskrba slaboumnih na ramah dobrotelčnosti. Prvo znano delo v tem zmislu je bila ustanova za idijote v benediktinskem samostanu v Admontu na Štajerskem. Ta samostan je bil ustanovljen za Gregorja VII. in cesarja Henrika IV.; njegov ustanovnik je nadškof Gebhard Salcburški. Pripoveduje se, da se niso mogli zediniti za kraj, kje naj bi samostan stal. Zgodilo se je pa, da je tedaj gluhonemi kretin kakor čudežno izpregovoril in označil mesto. Od takrat oskrbujejo v samostanu 12 kretinov, ki pomagajo tudi pri domačih delih. Duševna nerazsodnost teh revežev pa slabo plačuje dobrotelčnost svojih oskrbnikov. Poleg mnogih manjših nesreč, ki so nastale vsled nepremišljenosti teh gojencev, sta posebno dve veliki: leta 1861 je gojenec iz zavisti umoril svojega tovariša; leta 1865. pa je drug gojenec zažgal gospodarsko poslopje poleg samostana. Pogorelo je

šest poslopij s tristo sobami: uničenih je bilo mnogo umetnin; dragoceno knjižnico so komaj rešili. Bilo je tudi sedem človeških žrtev.

Sprejemali so pa slaboumne tudi v bolnišnice, reševalnice in hišnice. Cesar Jožef II. je nameraval po nasvetu svojega telesnega zdravnika van Swieten po vsej državi ustanoviti posebne varovalnice za idijote. Ta namera se ni uresničila, pač pa so po samostanih po potrebi otvorili oddelke za slaboumne.

L. 1810. je kaplan Reitter v Lincu iz usmiljenja poučeval slaboumne v krščanskem nauku in jih je naučil toliko, da so prejeli sv. zakramente. Blagi mož je vse življenje žrtvoval za te reveže. L. 1816. je ustanovil Guggenmoos v Halleinu pri Solnogradu šolo za kretine, ki se je l. 1829. preselila v Solnograd. To je bila prva šola te kategorije na svetu. Radi finančnih neprilik je morala leta 1835. prenehati s svojim delovanjem.

L. 1842. je obiskal naš švicarski poslanik grof Bombelles vsled vladnega poziva Guggenbühlov zavod na Abendbergu, kar je zelo vplivalo na razvoj oskrbe slaboumnih v Avstriji.

L. 1854. je izdal dr. Köstel spomenico »Der endemische Kretinismus als Gegenstand öffentlicher Fürsorge« s pozivom na ministrstvo, naj vpliva na posamezne kronovine, da izdajo statistike o številu slaboumnih; naj ministrstvo izda potrebne šolske zakone glede ustanavljanja šol in zavodov za slaboumne. Tudi društvo zdravnikov splošne bolnišnice na Dunaju je l. 1855. izdalo podobno spomenico. Edini uspeh teh spomenic pa je bil, da so po nekaterih kronovinah prešteli slaboumne, a dalje nič. L. 1861. je o tem razpravljal v znanstveni akademiji na Dunaju profesor Škoda. Že nekaj let prej je dr. Georgens po vzorcu solnograškega pedagoga ustanovil zavod za kretine »Levana« v Badenu (N. A.), ki se je l. 1858. preselil v Liesing, pozneje na Kahlenberg, l. 1861. v Döbling, kjer je bil kmalu razpuščen. L. 1864. je bila v deželni blaznici v Ybbsu otvorena šola za slaboumne, ki se je l. 1903. združila z deželnim zavodom v Kierling-Gugging. Zavod dr. Glinskega (Zwölfaxing, N. A.) je sprejemal težko slaboumne otroke v oskrbo, a je bil vsled nedopustnih razmer l. 1872 razpuščen.

V letih 1871. in 1872. je izhajal prvi avstrijski časopis »Die Heilpädagogische Zeitschrift für die Behandlung und Erziehung taubstummer, blinder, schwachsinniger und besserungsbedürftiger Kinder«.

L. 1871. je ustanovilo žensko društvo sv. Ane v Pragi zavod, ki se je po svojem prvem ravnatelju imenoval »Amerlingstiftung«. Prvotno je bil ta zavod s šestimi gojenci v privatni hiši. L. 1872. pa je društvo kupilo Sternbergovo palačo na Hradčinu. Sedanja predsednica društva je princesinja Ernestina Auersperg; po njej je l. 1898. dobil zavod ime »Ernestineum«. Sedanji ravnatelj zavoda je dr. K. Herfort, pouk in vzgoja pa je v rokah sester križark (Menzingen, Švica).

Dr. Amerling je zapustil številno literaturo v naše namene, posebno »Idiotenanstalt in Prag«, »Die Idiotenanstalt nach ihrem zwölfjährigen Bestande«. Znamenito njegovo delo, ki naj bi bilo vodilo za vzgojo

slaboumnih na izključno verski podlagi, je »Der Gott des Christentums als Gegenstand streng wissenschaftlicher Forschung«.

Za cilj izobrazbe slaboumnih je zahteval le »necessair de la vie humaine«. Glavni predmet mu je bil nazorni nauk; sam je izgotavljal učila, ki se nam danes vsled malenkostne izpeljave zdé naravnost smešna. Vpeljal je tudi ročni pouk, ki je skoraj moderno zasnovan. Učil je otroke spletati košare, vezati ščeti, lepiti škatle, raznih pleskarskih del in jih uporabljal tudi za vrtna in poljska dela. Od 1871 do svoje smrti 1884 je Amerling brezplačno oskrboval službo hišnega zdravnika na imenovanem zavodu. Njegovo plodonosno delovanje je ob stoletnici njegovega rojstva 1908 opisal dr. Herfort: »Dr. Karl Amerling. Ein Beitrag zur Geschichte der Schwachsinnigenfürsorge in Böhmen«.

L. 1873. je bil v nižjeavstrijski blaznici na Dunaju vpeljan pouk za idijote, ki ga je oskrboval učitelj Winkler; v to svrhu se je seznanil z različnimi vnanjimi zavodi. Nižjeavstrijski deželni odbor je omogočil otvorenje pomožnih razredov za slaboumne: St. Pölten (1873), Dunajsko Novo mesto (1874), Herzogenburg in Traismauer (1875), in Böheimkirchen (1896). L. 1876. je zavod evangeljskih dijakonis v Gallneukirchenu sprejel prve slaboumne gojence. V letih 1878. in 1880. je obiskal dr. Knapp (Deutsch-Landsberg, Štajersko) zavode za slaboumne na Nemškem. V svojem tozadevnem poročilu slika v živih barvah žalostno usodo teh nesrečnežev, ako jim ni bila sreča mila, da bi bili sprejeti v kak zavod. To njegovo delo je veliko pripomoglo, da je bil l. 1879. ustanovljen Pijev zavod v št. Ruprtu (Bruck o. M.). Ta zavod je privaten; oskrbujejo ga sestre križarke. L. 1882. je obiskal presvetli cesar ta zavod in mu naklonil letno podporo 2000 K. Na zavodu je tudi poseben oddelek za gluhoneme slaboumne. Od l. 1882. obstoji v deželni hiralnici v Knittelfeldu na Štajerskem tudi šolski oddelek za pouk slaboumnih, ki ga oskrbuje pedagoško izobrazena usmiljena sestra. L. 1883. je bil ustanovljen zavod za oskrbo in vzgojo slaboumnih »Stephanie-Stiftung« v Biedermannsdorfu pri Dunaju. Ta zavod vzdržuje društvo, ki je l. 1880. po posredovanju tedanjega ministrskega predsednika grofa Taafe prejelo od N. V. 40.000 K. Ime ima po N. Vis. bivši prestolonaslednikovi soprogi nadvojvodinji Štefaniji. Sedanja protektorica zavoda je nadvojvodinja Cita. Zavod ima nalogo oskrbovati otroke, katerih duševni in telesni razvoj je tako počasi napredoval, da se kljub svoji starosti niso zmožni sami oskrbovati. Za njihovo telesno oskrbo (snažnost, hrano) skrbi strežništvo, pedagoško delo, ki se razteza največ na voljo, pa oskrbujejo izobrazene učne moči. Ker ti gojenci niso vzprejemljivi za pouk, jih vadijo v lažjih domačih in vrtnih delih. (Dalje.)

Katehetsko gibanje.

Kdo bo zmagal? Vsesplošno pri nas in drugod se je tožilo in tožbe še niso ponehale, da sedanji katekizmi ne ustrezajo in da osebno naš avstrijski katekizem z vso doktrinalsko temeljitostjo in natančnostjo za mladino ni nič kaj primeren. V Italiji se poizkus z novo prireditvijo katekizma ni bogve kaj posrečil. Pri nas še pričeli nismo, če izvzamemo Pichlerjevo knjižico za nižjo skupino. V Nemčiji se je za takozvani »Einheitskatechismus«¹ že zelo veliko storilo. Morda bo prihodnji kongres kaj pospešil končno rešitev tega nujnega vprašanja. Veliko zaslug za ugotovitev enotnega katekizma si je brez dvoma pridobil Jakob Linden S. J., ki je dolgo vrsto let pilil, likal, preurejal in prirejaj Deharbov katekizem, da bi ga mogle vse škofije po Nemčiji sprejeti kot skupno last. Linden je izboren strokovnjak, toda en sam človek ne zadene vselej in povsod prave strune. Katekizem njegov je močno skrajšan, a še vedno predolg; ima še mnogo nepotrebni definicij in še marsikaj nepopolnosti, ki so jih grajali zlasti Monakovci (Henrik Stieglitz). Ko bi se Linden tudi praktično v šoli pečal s katehezo, bi se mu bilo delo gotovo še bolj posrečilo. — Ali, najti v kakih knjigi napake, ni posebno težko; bolje napraviti pa tudi ni lahko. H. Stieglitz je sam sestavil nov osnutek katekizma, ki je že tiskan. Poglavitna prednost je v tem, da je kratek. Krajšanje pa še ni izboljšanje. Oglasila se je takoj münsterska skupina katehetov, ki so Stieglitzu po zastopniku T. Böhmu v svojem listu jasno obrazložili, da se moti, če meni, da je ustvaril kaj boljšega, nego je Lindenovo delo. Točko za točko mu dokazujejo nedostatke in pomanjkljivosti. Končni rezultat kritike se glasi: »Splošno smatramo, da Stieglitzev katekizem v primeri z Lindenovim ni boljši, marveč še izdatno slabše, kljub temu, da ima marsikako lepo lastnost, ki se bo dala ob definitivni prireditvi enotnostnega katekizma s pridom uporabiti.«

Čakati moramo seveda, kaj bodo Monakovci odgovorili. Vsekako bo to tekmovanje dobri stvari le koristilo.

In pri nas? ... V katehetskem odseku avstr. Leonove družbe je imel pred nekaj meseci župnik Ph. Hofer predavanje o preuredbi našega katekizma. Nekdo je menil, da je to upanje še prezgodnje. W. Pichler je nato spisal obširno utemeljevanje,¹ ki v njem dokazuje potrebo novega katekizma, zraven pa svetuje, kako se lotiti dela, da bo na splošno zadovoljnost uspelo.

Nikdo ne taji, da je sedanji avstrijski katekizem sestavljen z izredno natančnostjo in tankovestno teološko preciznostjo; toda človeka ne lika ne učna snov sama, ne obširnost snovi, marveč vse je zavisno od tega, da podamo otrokom to duševno hrano v pravi izbiri in v primerni obliki. Pri pouku je treba tudi gledati, da se zbudi zanimanje, ki ne sme pojemati in pešati. Otroci morajo predmet vzljubiti, če ne, tudi pravega in stalnega zanimanja ne bo. Zato je pa potrebno, da se nudi — zlasti manjšim otrokom, krščanski nauk v kolikormoč konkretni in nazorni obliki. Naizustno učenje se mora že iz tega razloga po možnosti omejiti.

Naš katekizem, trdi W. Pichler, je s temi zahtevami docela v nasprotju. 877 (746 »Sred. kat.«) deloma zelo dolgih in težkih vprašanj! P. Linden pravi o njem: »Der österreichische Katechismus ist im wesentlichen eine Bearbeitung des Deharbeschen, leider keine Verbesserung, da die beiden Hauptmängel Deharbes, die Überfülle von Memorierstoff und die abstrakte Ausdrucksweise, hier noch beträchtlich gesteigert erscheinen.«² — Pretežki so osebno nauki o ljubezni, o kesanju, o čednosti etc.

Oponašati ne moremo nikomur ničesar radi katekizma. Je pač otrok svojega časa. V letih, ko so ga sestavljali (1887 do 1894) se je ukoslovje le malo gojilo;

¹ »Christl. päd. Blätter«, 1915, št. 3.

² Der mittlere Deharbesche Katechismus, 1. Aufl., S. VII.

in ko se je katekizem že več let rabil, se je uprav pričelo živahno gibanje med kateheti. V 15 letih se je več doseglo, nego pol stoletja poprej. Poprej je — kakor se kaže — prevladoval intelektualizem, zdaj se bolj zahteva, da naj deluje katehet predvsem na čuvstvo in voljo. Zato lahko rečemo, da je naš katekizem v sedanji obliki in z ozirom na velik napredek v didaktiki in katehetiki — zastarel, da ni času primeren. Vsako šolsko knjigo, četudi jo je spisal strokovnjak, morajo postavno preizkusiti tudi drugi izvedenci in jo mora potrditi praksa. To je po sodbi Willmanna vevnica, ki loči zrnje od plev. Naš katekizem, ki je bolj plod teološke učenosti, nego katehetsko delo, je bil takoj definitivno vpeljan in je od l. 1898. kot prva izdaja v rabi. V tem času je pokazala praksa, v čem bi bilo treba nujnega izboljšanja. Pomanjkljivosti, ki so se omenjale ali v listih, ali na katehetskih tečajih, so deloma že odpravljene v novih katekizemih, ki so bili v zadnjem desetletju prirejani. Težko je reči, kateri je najboljši, kajti vsak izmed njih ima kako prednost, vrlino, vsaka nova izdaja kaže napredek. Vsi prireditelji so predvsem skrbeli, da bi tvarina ne bila preobsežna. Färberjev katekizem ima na primer 486 vprašanj, Lindenov in rimski jih imata samo po 433; najnovejši katekizem, ki je sedaj tiskan kot manuskript, obsega samo 325 vprašanj.

Tudi mi ne smemo zaostati — kliče W. Pichler. Proučimo najprej tozadevno slovstvo, posebno pa zgoraj imenovane katekizme, osobito pa dragoceno teoretično razpravo v Lindenovih izdaji za katehete. Pazimo pri sedanjem pouku, kaj nam je najbolj nepoti v didaktičnem in jezikovnem oziru. Zapišimo in objavimo v listih uspehe svojega izkustva in svojih razmišljanj. Katehetska društva imajo najplodovitejše torišče, ki naj se na njem izkažejo.

Predlogi glede novega katekizma: Na občnem zboru dunajskega katehetskega društva so bili po živahni debati sprejeti sledeči umestni predlogi:

1. Dunajsko katehetsko društvo izraža očitno svoje prepričanje, da katekizem v sedanji obliki ne ustreza potrebam verskega pouka.

2. Ko se bo prirejela nova, izboljšana izdaja, naj se skrbi, da bo število vprašanj in odgovorov za polovico skraćeno.

3. Poskrbi naj se, da bo katekizem ustrezal potrebam praktičnega življenja.

4. Jezik v katekizmu bodi kolikormoč poljuden in otroškemu umevanju primeren.

Kongres za katehetiko. V septembru leta 1912. smo na srečno uspelem I. kongresu sklenili, da se hočemo leta 1915. zopet zbrati. Čaka namreč še mnogo nujnih in nerešenih katehetskih vprašanj. Za zborovanja bi se bilo določilo primerno mesto južne Nemčije. Vsled sedanjega vojnega vrveža letos sedeva ni misliti, da bi se mogel ta načrt s pridom izvršiti, četudi bi se v prihodnjih dneh sklenil mir in končal krvavi ples. Pripravljalni odsek je torej sklenil, da se nameravani kongres skliče v jeseni leta 1916.

Z izdelovanjem vzornih katehez bo »Društvo slov. katehetov« gotovo najbolj koristilo svojim članom. A kakor ni lahko nastopiti v šoli vpričo paznih kritikov, prav tako se pojavi nebroj težav, ko se človek loti, da bi sestavil in spisal vsestransko zadovoljivo katehezo, osobito če snov ni poljubna, marveč določena. — So tvarine, ki se dajo obravnati v izklesani, enotni katehezi s pomočjo pripravnega zgleda in z uporabo prikladne metode. Na vrsto pa pride tudi snov, ki zanjo ne najdeš ne ustrezajoče povesti, ne zgleda; ki zahteva toliko besednih pojasnil, da se vsa kateheza razkosa in razdrobi; zraven pa še v katekizmu ne najdeš nobene prave opore.

Take težave so n. pr. z razlago VII. božje zapovedi, ki da še spretnemu katehetu veliko opraviti. Pri sestanku dne 14. aprila se je prof. J. Mlakar lotil te nelahke naloge. Napravil je najprej katehezo o vprašanju »Kaj prepoveduje VII. božja zapoved?« in o vprašanjih, ki so s tem neposredno v zvezi — in sicer za 4. razred. Preko raznih težav jo je spretno izvozil na ta način, da je po kratkem uvodu z umevnimi, iz otroškega življenja povzetimi slikami in primerami razjasnjeval posamezne pojme in pogrške, v kolikor so taki otroci

že prizadeti. Lepo je bila izpeljana zlasti uporaba. —

Kritika ni našla stvarnih hib. Pripočelo se je kljub temu, da ni najti povesti ali zgleda, ki bi se iz njega dalo izvesti vse, kar prepoveduje VII. zapoved, naj se za uvod privzame zgodba o Nabotovem vinogradu in Ahabovi pregrehi, ali pa bi se omenjala početkoma tankovestnost Tobijeve glade tuje lastnine. — Reklo se je tudi, da bi se smela uporabiti za podavanje v tej katehezi izmišljena povest, v kateri bi se lahko združili skoraj vsi grehi zoper VII. zapoved. V takem slučaju bi mogel katehet pristaviti n. pr.: »Povedati vam hočem daljšo povest, ki sem si jo izmislil, pa se vendar večkrat pripeti...«

V drugi katehezi je isti g. referent obdelal vprašanje: »Kaj zapoveduje VII. božja zapoved?« — O tem prihodnjič.

Katehetske beležke.

Krstna imena — vojni aforizmi. Da šolski otroci pa tudi odrasli dostikrat prav nič ne vedo povedati iz življenja svojih krstnih patronov, je velika pomanjkljivost, kar smo prilično že konstatirali. Še manj jim je pa znano, da imajo krstna imena včasih tudi lep in globok pomen. Mnogo je svetniških imen, ki se kaj lepo prilegajo sedanjemu vojskinemu času in ne bi bilo napačno, če bi se jih kot spomin na svetovno vojsko pridno oprijeli tudi slovenski starši. V Paderbornu (Junfermann) je izšla knjžica z naslovom »Unsere Taufnamen. Ihr Ursprung und ihre Bedeutung«, ki ima prav točno razlago raznih pomenljivih krstnih imen; ozira se pač v prvi vrsti na germanska imenovanja, vendar se nahaja v njej tudi tolmačenje splošno priljubljenih imen.

Navedemo samo nekatera: Mihael je hebrejska beseda, ki pomeni »Kdo je kot Bog?« ali »Moč božja«. Sv. nadangel Mihael, junaški borilec božji, je tudi med slovenskim ljudstvom priljubljen. Dan sv. Mihaela (29. sept.) je tako značilen mejnik med poletjem in jesenjo in nekaka spominščina, ki našemu ratarju določa približno čas kakega dogodka. Vojaki so v prejšnjih vojskah dostikrat nosili zastave s po-

dobu angelskega bojavnika sv. Mihaela. Tudi v sedanji krvavi borbi se vojaki priporočajo njegovemu varstvu; avto s kapelo, ki so ga Nemci darovali kardinalu Hartmannu v vojne namene, se ponaša istotako z lepo oltarno sliko sv. Mihaela. Naj bi bilo tudi med nami Slovenci mnogo novorojenčkov-Mihaelčkov, ki bi s svojim imenom še poznim rodovom svedočili, da je njih rojstveno leto — vojno leto in da so se Slovenci izkazali kot hrabri sobojavniki nadangela Mihaela. —

Mladinski ljubljenec in prijatelj Nikolaj je po svojem grškem imenu zmagovalc nad (sovražnim) ljudstvom. — Gregorij pomeni čuječega (junaka); Aleksander je po besednem prevodu — brambovec. — Egidij (Tilen), ki ga pri nas tudi močno časte, je egio: ščitonosec.

Iz latinščine so povzeta imena, ki so tudi pomenljiva za sedanji bojeviti čas: Viktor in Vincencij sta zmagovalca; Uršula je zmanjševalna beseda latinskega izraza »ursa« — medvedka; torej pomenja Uršula medvedje-junaško osebo. — Martin, sin Marsa, pomeni toliko kot »bojeviti«. To nazivanje se pač lepo sklada s sv. bojevnikom Martinom iz Toursa, in je tudi zelo primerno za našo dobo. — Barbara je bilo svoj čas zelo priljubljeno krstno ime pri nas Slovincih; še sedaj velja kot varhinja in zaščitnica artiljerije. Kot tako jo najdemo tudi na slovenskih vojnih razglednicah stoječo sredi med slovenskimi kanonirji. Na razglednici je podpis: »Barbara sveta, naša patrona, ona je z nami; le brez skrbi!«

Tudi Slovani imamo lepa vojno-spominska imena: Kazimir — povzročitelj miru; Vencel (latinizirano Venceslav) — venec slave, odlikovani junak.

Na mir spominja Friderik (knez miru), če besedo prisodimo Nemcem. Imena Rupert, Robert, Rudolf bi po razlagi nekaterih »korenikarjev« značila »slavnega« junaka.

Naj bi taka in enaka krstna imena zares svedočila slavo in zmago močne Avstrije še poznim zanamcem!

Poglavitna stvar. Znani monakovski katehet in katehetski pisatelj H. Stieglitz pripoveduje, da je o priliki neke

avdicence pri pokojnem papežu Piju X. ponudil sv. očetu svoje katehetske spise ter nemški prevod rimskega enotnega katekizma. Pij X. je z zadovoljstvom sprejel lepo vezana dela, zraven pa pristavil: »Ne le pisati, marveč praktično delati za mladino, to je poglobitvena stvar.« — Pij X. sam je bil mož praktičnega dela osobito za mladino, zato je pa že 15. aprila leta 1905, sestavil okrožnico o pouku v krščanskih resnicah. Naj povzamemo samo glavne njegove zahteve:

»Vsled najvišje avtoritete zaukazujemo, da se v vseh škofijah vpoštevata in izvede sledeče:

1. Vsi župniki in duhovni pastirji so obvezani, da poučujejo dečke in deklice v zveličavnih naukih po katekizmu po eno uro brez izjeme vsako nedeljo in vsak praznik.

2. Tudi naj pripravljajo ob gotovih letnih časih več dni zaporedoma dečke in deklice, da bodo vredno prejeli sv. zakramente.

3. Posebno vestno naj tudi vse dni postnega časa in če treba tudi po Veliki noči s primernim poučevanjem usposobijo mladino obojega spola, da bo vredno prejela prvokrat zakrament oltarja ...«

»Nikdo naj pa ne misli, da za to poučevanje ni potreba ne truda in ne premišljevanja. Uprav tu se je treba dvakrat bolj potruditi. Veliko lažje je dobiti sijajnega govornika, nego kateheta, ki je njegov pouk vsestransko hvalevreden! Naj ima kdo od narave še tako lepe darove in izborna govorniško spretnost, zastonj bo govoril otrokom in ljudstvu o krščanskih resnicah, ako se temeljito ne pripravlja. Bridko se moti, kdor smatra to stvar za malenkost in se izgovarja z nevednostjo in nepoučenostjo ljudstva. Nasprotno: čim bolj neolikani in nevedni so poslušalci, s tem večjo vmeno in pridnostjo se mora duhovnik truditi, da raztolmači vzvišene resnice njihovi slabi zapopadnosti.«

S temi določili je Pij X. pograbil zlo za vrat; kajti vse druge reforme bi ostale le polovičarske, če bi se ta za-

deva pravilno ne uredila. Kakor mladina, tako ljudstvo. Slaba setev ne more obetati dobre žetve.

Jasno je, da je imel sv. oče v mislih predvsem južne pokrajine, ker se je sam prepričal, da je ondi verstveno poučevanje mladine na slabih nogah. Prav tako je sam izkusil, kako nenadomestna je škoda za krščansko življenje, če se zanemarja spomladanska setev. Zato pa zaslužijo besede Pijeve vsestransko uvaževanje.

Zgledi, porabni pri katehezi.

Ali tudi slučajno? Po bitki pri Krasniku početkom avgusta (1914) je prišel v zasilno bolnišnico v Rzeszow tudi ranjeni honvedski poročnik grof Pongrac, ki to-le pripoveduje: »V ognjevitim spopadu, ko so krogle kar deževale krog nas, je padlo na moji levi in desni mnogo mož. Naenkrat se mi konj spotakne ter pade na tla. V istem hipu zasvzine cel roj krogel iz strojne puške nad mojo glavo. Strojno puško so nato naši kmalu ustražovali. Moje življenje je bilo rešeno vsled tega, ker je konj padel. Ker so bila tla ravna, se mi je prečudno zdelo, kaj je konja izpodneslo. Pregledujem tla pa najdem mal zveženj, v njem pa molitveno knjižico v poljskem jeziku, zraven pa tiskan listič. Na njem je bila podoba Srca Jezusovega in napis: Spomin prvega sv. obhajila, ki ga je prejela Ana Nowak. — Od tega dne se mi je zopet poživila vera mojih otroških let.«

Počestčenje Najsvetejšega. »Der Sendbote« navaja v letošnji 3. številki sledečo posebnost iz sedanje vojske:

»V Bruslju so oskrbovale sestre presvetega Srca Jezusovega zavetišče za uboge otroke in starčke. Ko so se nemške čete polastile mesta, se je pokazalo, da je ta zavod radi strategično važne lege neobhodno potreben za vojne namene. Nemški general je o tem obvestil prednico s pripomnjo, da hoče za sirote poiskati poprej primeren prostor.

»Šli bomo, kamor Vaša prevzvišenost veli,« pravi prednica. »Pripomnim pa, da je v naši kapeli vedno Najsvetejše izpostavljeno, da bi izprosili konec vojske od Vsemogočnega. Želeti je, da bi se Najsvetejše na dostojen način preneslo.«

¹ Podčrtal urednik.

»Kdaj in ob kateri uri želite, da bi se preneslo sv. Rešnje Telo?« vpraša general. — Prednica določi dan in čas.

Ob določenem času prikoraka pred kapelo nemški guverner v spremstvu svojega uradništva in vojaštva. Vojaki izkažejo čast Kralju vseh kraljev, pa ga pospremi do novega bivališča. Ko se je general od prednice poslovil, ji stisne v roko 20.000 mark z besedami: »Njega Veličanstvo nemški cesar me pooblašča, da Vam izročim to vsoto za vzdrževanje Vaših varovancev.«

Prednica ni našla besedi, da bi se dostojno zahvalila. Izrekla je pa tem iskrenejšo zahvalo Bogu za naklonjeno milost in varstvo.

Ali si še vedno tak bedak?... N. Ostruh iz št. Lovrenca pri Mariboru, ki se je vrnil ranjen z južnega bojišča, pripoveduje sledeče (»Slovenski Gospodar« št. 53, 1914): »Bilo je na Mali Šmaren. Pričakovali smo, da bo vroč boj. Jaz in dva tovariša-znanca, oba rudarja, smo stali skupaj ob vzhajajočem solncu. Eden tovarišev pravi: »Kdo vé, če bomo danes zvečer še živi in zdravi!« — »Drugeče ne, razen če nam pomagata Bog in Marija,« sem odgovoril. »Jaz se na to pomoč zanesem.« — Tovariša se za-

čneta na glas smejati ter krohotati in eden pristavi: »Ali si še vedno tak bedak, kot si bil? Ali res misliš, da je Bog?...« Pri teh besedah se razpoči v neposredni bližini šrapnel. Enemu njegovih tovarišev je preklal glavo, drugemu je odtrgal desno roko pri rami; pri prič sta bila oba mrtva. Vame je priletelo le nekaj prsti. Izpreletela me je nepopisna groza. Zaklical sem: Hvala ti tisočera, dobri Bog, da si tako poplačal mojo vero.«

Moč krotkosti... »Pretrdo« — zahrni ranjenec v lazaretu proti usmiljenki, ki mu je prinesla mehko kuhano jajce. Kakor bi se ne bilo nič zgodilo, gre sestra, ne da bi kaj odgovorila ter prinese kmalu nato drugo jajce. »Premehko,« godrnja zopet vojak. Ne da bi le količkaj izpremenila obraz, hiti pohlevna sestra vun, pa se hitro vrne s posodo vrele vode, z enim jajčkom in uro. »Tu imate, kar potrebujete,« dé ljubeznivo, »napravite si jajce, kakor vam najbolj ugaja...« »Pokličite mi duhovnika,« zakliče sedaj vojak. Sestra ga začudeno gleda, kajti bolnik je doslej odločno odklanjal vsako duhovno tolažilo. »Da res, pokličite duhovnika! Zdej umevam, da je Bog v nebesih, ko so taki angeli na zemlji.«

Učiteljski vestnik.

Smrtna kosa. Dne 9. maja je iztrgala kruta smrt iz naše srede gđ čno **Marijo Vider**, učiteljico v Spodnji Šiški pri Ljubljani. Po nevarni operaciji je nepričakovano in nenadoma izdihnila blago dušo. Pokojna naša tovarišica je bila vedno bolj slabotnega zdravja, a tembolj odločna, energična, silno pridna in delavna. V naši »Slomškovi zvezi« se je odlikovala od prvega početka kot izredno zanesljiva članica, ki je z besedo, zgledom ter z vnetim sodelovanjem mnogo pripomogla do njenega tako srečnega razvoja. Šola je bila njeno prvo in najljubše torišče; a ni se omejila zgolj na to delo. Kjerkoli je mogla, je z vnemo sodelovala: v društvih, med odraslimi mladenkami, pri naših listih, v Marijinih družbah itd. Pridno je stregla in pomagala tudi ranjencem v Ljubljani.

Vojno poveljstvo je v znak hvaležnosti poslalo vojaško godbo k njenemu pogrebu. — R. i. p.!

Nenadoma — za pljučnico — je umrl v soboto dne 1. maja v Škofji Loki ondotni učitelj **Janko Pianecky**. V prejšnjih letih se je veliko ukvarjal s petjem; tudi v Škofji Loki je poslednje mesece vodil cerkveni zbor, ker je redni pevovodja odšel v vojaško službo. Svoje dni je poučeval tudi na ljubljanski gluhonemnici. —

Umrl je dne 3. maja v Gorici **Ferdinand Simčič**, nadučitelj biljanski. Pokojni je bil vzoren vzgojitelj, odločno katoliški mož, blag značaj. Star je bil šele 46 let. —

Nagloma je preminul v Mirnu pri Gorici naš pristaš učitelj **Jožef Štanta**, star 27 let. Porazila ga je pljučnica. N. p. v. m.!

Uspeh »Slomškove zveze«. Draginjski vijak, ki se ne mara ustaviti, marveč se suče še vedno navzgor, je prisilil odbor »Slomškove zveze«, da se je zavzel za kranjsko učiteljstvo. V kratko utemeljeni prošnji se je potegnil za enkratno podporo, ki naj bi je bilo deležno vse učiteljstvo vojvodine Kranjske. Prošnja »Slomškove zveze« ni bila zastonj. Deželni odbor kranjski se je odločil, da velikodušno priskoči na pomoč tudi učiteljstvu. Dovoljene podpore bodo deležni vsi dejansko svoj poklic v šoli izvršujoči učitelji (učiteljice) in družine v vojni službi se nahajajočih oženjenih učiteljev. Enkratna podpora znaša za definitivno učiteljstvo po K 80, za provizorno po K 80 za osebo. Poleg tega sprejme vsaka učiteljska družina za vsakega nepreskrbljenega otroka do starosti 18 let — še po 15 K priboljška. Ta priboljšek se bo izplačal temeljem uradnih izkazov, ki jih dopošljejo župni uradi neposredno deželnemu knjigovodstvu. Deželni glavar dr. Šustersič je izdal ukaz, da se z izplačevanjem prične takoj. — Za denar je zdaj sila, zato bo pa učiteljstvo tembolj hvaležno, da se mu je kolikortoliko pomaglo iz zadrege.

Naše učiteljstvo je dalo po zadnji izberi zopet lepo število vojakov ljubljeni domovini. Mi, ki ostanemo doma, jim zagotavljamo svojo in pomoč naše mladine v orožju in brambi molitve.

Preizkušnje usposobljenosti za ljudske in meščanske šole so bile od 8. do 15. aprila. Aprobirani so bili za meščanske šole; Keršič Marija (s. Jakobina), učiteljica na uršulinski ljudski šoli v Škofji Loki, za tretjo skupino s slovenskim in nemškim učnim jezikom. —

Dodatno preizkušnjo sta napravila: Zajc Adela, izpr. uč. kandidatinja za dekliske liceje, iz pedagogike in slovenščine za meščanske šole; Paternost Hinko, def. učitelj v Senožečah, iz nemščine kot učnega predmeta za ljudske šole. — Za ljudske šole s slovenskim in nemškim učnim jezikom: Špenko Josip, bivši prov. učitelj v Leskovcu; Božič Franja, prov. učiteljica v Št. Gotardu; Černe Helena, prov. učiteljica v Mošnjah; Garantini Fr. (s. Pija), prov. učiteljica pri uršulinkah v Ljubljani; Grošelj Ana (s. Gonzaga), prov. učite-

ljica pri uršulinkah v Ljubljani; Hrast Marija, bivša poizkusna kandidatinja v Ljubljani; Kobal Josipina, prov. učiteljica v Šembijah; Košca Ana, bivša poizkusna kand. v Sp. Šiški; Leskovec Franja, bivša prov. učiteljica v Ljubljani; Majcen Rozalija, provizorična učiteljica na Koroški Beli; Malenšek Marija, suplentka v Blagovici; Pavlin Ljudmila suplentka v Adlešičih; Pivk Ivana (s. Borgija), prov. učiteljica pri uršulinkah v Ljubljani; Porenta Ivana (s. Angela), prov. učiteljica pri uršulinkah v Ljubljani; Pristov Ljudmila, suplentka v Šmihelu pri Žužemberku; Rohrmann Danica, bivša poizkusna kand. v Ljubljani; Ropas Ervina, bivša poizkusna kand. v Virčni vasi; Stoy Josipina, bivša prov. učiteljica v Ljubljani (z odliko); Ševčik Ana, bivša poizkusna kand. v Ljubljani; Širca Olga, prov. učiteljica v Horjulju. — Ena kandidatinja za ljudske šole je bila reprobirana; ena ni prišla k preizkušnji.

Šolska naznanila so se ljubljanski ljudskošolski mladini razdelila 30. aprila; s prvim majem se je pričelo zadnje (šolsko) četrletje. Opazuje se, da je marljivost v vojnem letu precej zaostala; marsikje se pozna, da ni očeta doma in da materam dostikrat manjka potrebnih lastnosti za vzgojo. Sicer se pa povsod čuti vpliv vojskinitih kalamitet; dogodki z bojišč odrivajo tudi pri mladini resno delo.

V krušnih komisijah pridno sodeluje tudi učiteljstvo. V Ljubljani so za to karitativno delo pritegnili učitelje, na Dunaju pa zlasti učiteljice, ki niso zaposlene v šoli.

Upokojeni profesorji bodo vsled odredbe naučnega ministra zopet poklicani na srednje šole, ker je iznova več mlajših moči uvrščenih v vojaško službo.

Učiteljske izpremembe. C. kr. nadzornik mestnih šol v Ljubljani g. Anton Maier je poklican v službovanje k deželnemu šolskemu svetu. Na njegovo mesto pride ravnatelj in namestni okr. šolski nadzornik v Novem mestu g. Fr. Lavtižar. V Novo mesto pride kot namestni okr. šol. nadzornik g. Janko Grad, nadučitelj v Mostah pri Ljubljani.

V Dol. Hrušici pri Ljubljani nadomestuje gospodična Ana Mandelj g. učite-

telja Fr. Trosta, ki je na dopustu. Gdč. Angela Miselj je nastavljena kot suplentinja v Grahovem, gdč. Gabriela Erker pa v Starem Logu.

Nadomestno službovanje. Gospodični Karolina Kromar in Ivanka Merhar sta prideleni deški šoli v Ribnici, ker so v Dobropoljah radi porabe starejših učencev opustili tri višje razrede. — Vodstvo deške šole v Krškem je za čas odsotnosti nadučitelja Leopolda Levstika, ki je na bojišču, poverjeno gospodični Pavli Zirer.

Znak enoletnega prostovoljstva smejo nositi tisti učitelji, ki pred mobilizacijo še niso služili v armadi, ali ki so bili po superarbitraciji odpuščeni iz armade.

Izpite za učno usposobljenost na ljudskih šolah so napravili pred izpraševalno komisijo v Gorici ti-le kandidatje in kandidatnje: Cercovich Nikolina, Herzog Antonija, Jerman Štefanija, Judnič Marija, Kancler Teodora, Kodelja Ivanka, Komel Franc, Kraševac Slavica, Markič Roža, Mesesnel Ema, Mužulin Kristina, Pertot Srečka, Plohl Mila (z odliko), Rutar Slavica, Selič Marija, Stres Milena, šček Miroslava, Torkar Julija, Turk Anton, Urh Cvetka (z odliko). Vrezec Stanko, Vrtačič Katarina.

Vojsko škodljivcu! Poleg drugih neprilik nas letos vznemirja še hroščeva nadlega. Koliko škode napravi ta nepridiprav na drevju, še več pa pozneje po hroščevem letu takozvani ogrci! Kako naj bi zlasti šola pomagala zatirati to golazen, kako naj bi se šolam po deželi dovolil »hroščev dan« oziroma več takih dni, o tem je v našem listu obširneje poročal prof. Iv. Dolenc. Opozarjamo na njegove primerne in uvaževanja vredne nasvete v četrti številki lanskega letnika, stran 68: Pokončevanje hroščev in šola.

Izpit za meščanske šole so napravili g. Ljudevit Ivanjšič, učitelj pri Sv. Marku, g. Jožef Steinberger, učitelj v Poljčanah na Štajerskem, g. Franc Kos, učitelj na Ciril-Methodovi šoli v Trstu, gdč. Irma Šeligo, učiteljica pri Sv. Rupertu v Slov. Goricah.

Za tri mesece skupaj. Istrski deželni odbor je dovolil, da dobi istrsko učiteljstvo za mesece maj, junij in julij vsoplačo takoj sedaj, da se more preskr-

beti z živežem. Kaj pa, če bo potem nekaterim prežgodaj zmanjkalo?

Pojasnilo. Pisalo se je nedavno, da je lektor P. Alojzij Pogačnik v Zadru iznašel, kako se more deliti kot v tri enake dele. V pojasnilo bodi povedano, da je sestavil samo neki pristroj za delitev ter je to iznajdbo dal tudi patentirati.

Učiteljska služba — vojna služba; v vojskinem času pa dvakratna vojna služba, pa tudi dvakrat bolj sveta služba! Zato pa je treba, da ostanemo hrabri, da vztrajamo kljub težavam, kljub pomnoženemu delu. Ostanite idealni do zadnjega izdihljaja v resnih, velikih časih! Ali čutite, da imate samo v verskih idealih, ki so vam vcepjeni, svetilnik, sidro in oporo za notranje življenje, za svoj poklic? Gotovo; saj to prepričanje zajemate iz sedanjega izkustva. Zato pa, kakor doslej: Bogu srce, mladini ljubezen, domovju zvestoba! Zdaj je vsaka šolska ura — vojna ura. Stojte na fronti z odkritostjo in odločnostjo! Širite obzorje otrokom! Peljite jih na bojišče! Recite jim, da gre za velike stvari, za vse — v tem svetovnem vrvežu. Pojasnite jim, da bo bodočnost domovine kmalu slonela na njihovih ramah, da bo bodočnost potrebovala krepkih ramen. Trajna pridnost, točnost in red, neopešljiva ubogljivost, skromnost, preprostost in zadovoljnost z malim, zvestoba v izpolnjevanju dolžnosti, dobra in čista notranjost, odkritost in presrčnost, požrtvovalnost in ljubav do bližnjega, iskrena molitev, trdno zaupanje v Boga: to naj bo vsakdanje šolsko geslo, to vsakdanje dnevno povelje mladostnim četam v šolskih klopeh. Bog ter njegovi in naše domovine junaki naj imajo pohod skoz šolske prostore. Pozivajte k molitvi! Molite z otroki za padle, za bojevnike, za obolele, za revne, za učitelje na bojiščih, za domovino, za vojskovodje, za cesarja! Ogrejte mladostna srca, navdušujte jih, navdahnite učne ure z blagodejnim posvečenjem! Skrbite, da bodo otroci govorili, peli o ljubezni do Boga in domovine. Vlivajte v mlada srca duha junaštva in domovinske zvestobe! Bog hoče. Domovina kliče!

»Instituts-Blätter.«

Šola na prostem. V Ljubljani namepravajo vpeljati za dečke in deklice, ki nimajo rednega pouka — šolo na prostem. Če se bo posrečilo...? Sicer pa — bolje nekaj kot nič.

Začasno vodstvo ljudske šole v Boh. Bistrici je poverjeno gdčni Frančiški Zemljanovi; v Smedniku gdčni Ani Petrovčičevi.

Učno mesto za učitelja je razpisano na enorazredni ljudski šoli v Šembijah (postojnski okraj). Rok do 5. junija.

Pogreba † gdčne Marije Vider, ki je umrla v dež. bolnišnici, se je udeležilo izredno veliko učiteljstva. Navzoči so bili tudi trije šolski nadzorniki, zastopstvo dež. odbora, Rdečega križa, dež. šol. sveta, vojaštva, šol. mladine z venci idr.

Raznoferosi.

Znak plemenitosti, ki se pojavlja v nesebični ljubezni do bližnjega, ima predvsem krščanstvo. Prava ljubezen («caritas» od latinskega izraza «carus» — ljub, ne od grške besede $\chi\rho\rho\iota\varsigma$) je tista dejanska ljubezen, ki se udejstvuje radi Boga, v božjem imenu. V ljubezni do vojaštva, zlasti do ranjencev in boleštnikov tekmujejo takorekoč vsi, ki ne morejo in niso prisiljeni iti na vojsko. Nagon, pomagati bližnjemu, je seveda vsem prirojen in se nahaja tudi v ljudeh, ki ne pripadajo krščanstvu. Krščanska ljubezen se pa odlikuje v tem, da ne pozna sebičnosti, ker ima resno in strogo zapoved ljubezni, ki je od nje odvisno zveličanje. Krščanska ljubezen združuje dejansko pomoč z izdatno molitvijo, ki brez nje prava «caritas» ne more uspevati in ne obstati. Kaj in koliko stori krščanska ljubezen za lajšanje bede, bolesti in starostne oslabeledosti tudi izvun vojskinega časa, je razvidno deloma že iz visokega števila redovnih zavodov in družb. Samo v Avstro-Ogrski, v Nemčiji in Švici je okroglo 7500 karitativnih redovnih hiš, ki se v njih žrtvuje za blagor betežnih 70.000 oseb. Vsote, ki se izdajo vsako leto po vseh teh zavodih iz ljubezni do bližnjega, so ogromne; a neprimerno več vrednosti ima vse to, kar nudi bližnjemu in kar more nuditi edino le k r š č a n s k a ljubezen. — V Parizu so izdali za 18 bolnišnic, kjer so nadomestili redovno služništvo s svetnim, 39.8 milijonov frankov, dobrih 18 milijonov več nego poprej. Kljub temu je bila pa umrljivost za 4% večja nego poprej. Te številke jasno govorijo, kaj vse premore požrtvovalna k r š č a n s k a ljubezen. Pripomniti je še, da se je pod vodstvom svetnega strežništva porabilo

uprav dvakrat toliko vina, sladkorja, likerjev in podobnih stvari, kot poprej.

Število katoličanov. Zadnji (1915) letnik 926 strani obsegajoče knjige «Anuario Ecclesiastico» izkazuje, da ima katoliška Cerkev 304,673.866 vernikov. Med temi je 297,440.170 katoličanov latinskega, 7,233.696 grškega obreda.

Nenavaden prepis. V državi New-York je bil postavodajalni oblasti predložen načrt postave, po kateri naj bi se na javnih, t. j. brezverstvenih državnih ljudskih šolah vsak učitelj, ki otrokom vsak dan ne prečita vsaj 10 stavkov iz sv. pisma, kratkomalo odslovil. Nekoliko omiljen predlog pa prepušča izključenje razsodbi šolske oblasti. Utemeljuje se predlog s tem, da je potrebno srca otrok prepeljati z verskim duhom, in da se to najlažje doseže z vsakdanjim branjem sv. pisma.

Predlog je na prvi pogled prikupljiv. Toda katoličani in tudi velik del luterancev so izprevideli, da tiči v njem nevarnost ter ga zavračajo in pobijajo kar najostreje, češ, da se ne strinja z ustavo, s šolsko postavo in s svobodo verstva. Katoličani se po pravici boje, da utegne ta zakon, ako bi se sprejel, mnogo škodovati, če se pomisli, da bi bilo čitanje kratkega odstavka (10 verzov) prepuščeno posamezniku, dostikrat brezvernim učiteljem, ki bi sami izbirali in razlagali dotične odstavke. Katoličani so se v tem slučaju postavili na stališče ondotnega zakona, ki pravi, da naloga ljudske šole ni verstvena vzgoja otrok, marveč da imajo starši sami in pa verstvene družbe dolžnost skrbeti za verstveno vzgojo. — Načrt je propadel.

Vojska in bolezn. V časopisu «Frankfurter Zeitung» je objavil vseučiliški

profesor in vodja klinike za syphilis v Vratislavi, dr. Albert Neisser, zanimiv članek, ki iz njege posnamemo sledeče podatke:

»Kakšna nesreča so spolne bolezni za armado? — Prvič: Tisoči in tisoči se odtegnejo za cele tedne vojskujočim se četam. Pogrešajo jih kot vojščake, zraven pa napravljajo taki bolezni stroške in velik nered vsled transporta in vsled tega, ker treba zanje oskrbeti lazarete (dasi niso bili ranjeni na bojišču!); vrhu tega ovirajo še zdravnike, ki so tako nujno potrebni za pomoč ranjenecem. Dalje: Sifilitično okuženi vojaki, ki ne dojdejo takoj v zdravniško oskrbo (vsled nevednosti) in ki ostanejo v fronti, se veliko bolj počasi zdravijo, če so bili ranjeni, ter spravijo v nevarnost zdravnike in službujoče osebje, ki ima z njimi po bolnišnicah opraviti, ali pa tovariše, ki so z njimi skupaj v strelskih jarkih, zlasti ako imajo skupno, ne dovolj osnaženo jedilno orodje.

V vojski l. 1870./71. ni bilo nič manj kot 33.538, torej cela armada, venerično bolnih med vojaki po lazareti. Če vzamemo, da je vsak izmed teh potreboval 40 dni oskrbe, je znašal čas oskrbovanja samo za venerično bolne vojake $1\frac{1}{4}$ milijona dni. — Kako velike bodo tozadnevne številke v sedanjí vojski, se še ne dá razvideti; vsekako pa ne bodo majhne, če se sme soditi po doslej znanih poročilih...«

Globoko je bilo padlo verstveno življenje na Francoskem, osobito v Parizu. (Ali je pričakovati po vojski kaj boljšega...?) Precej natančno sliko o žalostnem drevenju v verski nihilizem nudi nizko število tistih otrok, ki še obiskujejo krščanski nauk. Največja župnija N. D. de Clignancourt, ki šteje 70.000 ljudi, ima samo 1400 otrok pri krščanskem nauku. V župniji sv. Frančiška (30.000 prebivalcev), ki se šteje med versko-boljše župnije, je 200 otrok brez verstvenega pouka. V delavskih farah hodi komaj polovica otrok h krščanskemu nauku. Verstveni pouk ima tri oddelke: V prvem se otroci od 6. do 9. leta poučujejo po eno uro na teden; v drugem oddelku (od 9. do 11. leta) se pripravljajo na slovesno I. sv. obhajilo. Za to pripravo porabijo torej dve leti; drugo leto se uče po trikrat na teden. V tretjem oddelku so otroci do 13. leta. S 7. in 8. letom prejmejo otroci privatno sv. obhajilo.

Neka posebna naprava v Parizu in na Francoskem sploh je »Društvo za verstveni pouk« (Oeuvre des Cathéchismes). To društvo skrbi za bodoče katehete, ki niso duhovniki. Napraviti morajo izpit pred posebno komisijo. Najboljši učenci, prihodnji kateheti v tej misijonski deželi, dobe diplome. Društvo »Oeuvre des Cathéchismes« je uvedeno že v 142. župnijah. 4190 katehetov-laiikov (povečini dame) pomaga pri pouku krščanskega nauka.

Slovstvo in glasba.

Exempelbuch für Predigt, Schule und Haus. Eine Sammlung ausgewählter Beispiele, vorwiegend der neueren Zeit, über sämtliche Lehren des Katholischen Katechismus. Herausgegeben und mit ausführlichem Schlagwortregister versehen von Hermann Deutl, Pfarrer. Erste Sammlung. Zweite, durchgesehene Auflage. Graz, 1915. Ullr. Mosers Buchhandlung (J. Meyerhoff). Str. 444. Cena K 4.80; vezana knjiga K 6.—.

Zopet nova zbirka zgledov! Kateheti in pridigarji potrebujejo takih knjig, zlasti če so v njih nabrani resnični, zgodovinski zgledi ali pa dogodki iz

novejših časov. Zgledi brez potrebnih označil, brez natančnih imen, brez letnice in drugih nujnih podatkov niso porabni in jih ne kaže spravljati ne na prižnico, ne v šolo. Župnik Deutl je pa zbral res marsikaj novega, dasi se ni popolnoma ognil že znanega blaga. Tudi so zgledi večinoma opremljeni s potrebnimi dati tako, da bodo ustrezali namenu: šoli in prižnici. Predvsem je treba hvalno omenjati, da je kazalo zelo skrbno urejeno, in sicer v leksikalni obliki; za vsako snov in za vsako vprašanje se v hipu lahko najde primeren zgled. Kazalo samo ima 16 strani.

Ratgeber für die praktische Erziehung. J. Weber, Donauwörth, Cassianeum. M. 1-20. Urednik »Pharus-a« je natrpal v tej knjigi kopico navodil in nasvetov za vzgojo. Koristna bo zlasti onim vzgojiteljem, ki nimajo časa, da bi prebirali večja dela o vzgojnih vprašanjih. Tudi katehetom bi jo svetovali.

Premišljevanja o božjem Srcu Jezusovem. Spisal P. Marijofil Holeček O. S. Fr. (Cena K 1-20; vezan izvod 2 K.) Dobi se v Kat. Bukvarni in v vseh frančiškanskih samostanih. — Knjige s tako vsebino so pri nas še redke. Potrebne so in le želeti je, da bi se tudi pedagoški svet čedalje bolj seznanjal z božjim Srcem Zveličarjevim. Kdor hoče mladini kazati najbolj bogatejši vir milosti, ga mora sam dodobra poznati, mora sam znati iz njeja zajemati. — Naj bi dvignila ta lepa knjiga tudi med vernimi Slovenci češčenje in otroško zupanje do božjega Srca Jezusovega.

Lavretanske litanije za mešani zbor, oziroma eno-, dvo- ali triglasni zbor zložil Fr. Ferjančič, Cena 30 v. Dobe se v Kat. Bukvarni v Ljubljani.

Prav veseli moramo biti te novosti, saj smo litanij, kakršne nam je podal g. Ferjančič, že dolgo živo pogrešali. Ljudstvo se jih bo prav gotovo hitro oprijelo.

Kirchengeschichtliche Zeit- und Lebensbilder von J. Schuhmacher, Freiburg, Herder. Mit 24 Abbildungen und 2 Kärtchen. — Str. 110. Cena K 1-50 vezanemu izvodu.

Znani pisatelj je oskrbel novo izdajo zgorajšnje knjige, ki je namenjena že nekoliko odraslim deklicam. Izborna delce bo s pridom rabil vsak katehet in dušni voditelj. Zgledi pobožnih oseb, ki je njih življenje več ali manj slično z razmerami naših mladenk, najbolj ugaajo in tudi najbolj mičejo in vlečejo.

Varčna kuharica. Za slabe in dobre čase sestavila v vojnem letu 1915. M. R. V Ljubljani, 1915. Založila Kat. Bukvarna. Cena K 1-20, v platnu K 1-80.

Bolj ko kdaj je treba podčrtati letos potrebni pridevek »varčna«. Če bo ta času primerna knjiga res dosegla, da bodo slovenske gospodinje varčne v sedanjih težkih, pa tudi v bolj ugodnih časih, je stokrat vredno, da si jo na-

bavi vsak gospodar in vsaka gospodinja. Med poslednjimi je mnogo takih, ki so ves čas doslej bolj posvečale učenju za svoj učiteljski poklic, kuhinja jim ni bila dosti mar. Zdaj pa čutijo, da za učiteljico tudi kuhinja in kuhinjska knjiga ni stranskega pomena. »Varčna kuharica« utegne marsikatero gospodično učiteljico rešiti neljube zadrege. — Pomni je, da je knjiga pisana v kolikormoč čisti slovenščini, in da navaja slovenske izraze tudi za take jedi, ki smo jih vajeni označevati edinole z nemškimi ali drugimi tujimi besedami.

»Kraljici nebes in zemlje.« Zbirka Marijinih pesmi za mešani zbor, samospeve in orgle. — Uglasbil Karlo Adamič. Cena partituri K 1-80; glasovi po 40 vin. V Ljubljani, 1915. Založil Katoliška Bukvarna.

Hvala Bogu! S to zbirko je naša cerkveno-glasbena zakladnica dobila bisser, ki smo nanj lahko ponosni. 12 novih pesmi — kakor 12 zvezd v vencu Marijinem — ki bodo poveličevale slavo Marijino. Novo življenje diha iz njih; življenje, ki bo užigalo novo ljubezen, ogenj za proslavo Marijino. Tu se ni treba priganjati in iskati besedi, ko človek hoče zapisati pravično kritiko; je blago, ki se in se bo samo hvalilo in priporočalo. Prepričani smo, da se bodo vse pesmi v tej zbirki udomačile. Vse je novo; samo prva »Naši Materi« v začetku malo spominja na ono J. B. Weiglovo »Po povzdigovanju: O angelci hitite...«

»Narodne vojaške.« Sestavno priredil Fran Ferjančič. (VIII. venček.) Cena 60 vinarjev. V Ljubljani, 1915. Založila Katoliška Bukvarna. Času primerna zbirka naj bi se razširila osobito med naše fante, da se bodo znali o priliki naborov in vojaških pohodov z lepim in dostojnim petjem pošteno postaviti.

»Slava sv. Križu.« Pet pesmi za postni ali misijonski čas. Za mešani zbor zložil Stanko Premrl. Cena 50 vinarjev. V Ljubljani, 1915. Založila Katoliška Bukvarna.

Uho, ki je že nekoliko razvajeno, najde v teh »v tolažbo vsem trpečim in v spomin na svetovno vojsko 1914/15« zloženih pesmih marsikaj ščegetajočega. Splošno pa morda le ne bodo prodrle.

